

Funkcije odgajatelja u učeničkom domu

Grčić, Marija Patricija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:960326>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

FUNKCIJE ODGAJATELJA U UČENIČKOM DOMU

Završni rad

STUDENTICA: Marija Patricija Grčić

MATIČNI BROJ: 0009067132

STUDIJ: Preddiplomski jednopredmetni studij pedagogije

MENTORICA: prof. dr. sc. Anita Zovko

Rijeka, lipanj 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. UČENIČKI DOMOVI	3
2.1 POJAM UČENIČKOG DOMA	3
2.2 UČENIČKI DOM KAO ODGOJNA SREDINA.....	5
2.3 TEMELJNE FUNKCIJE UČENIČKOG DOMA.....	6
2.4 SADRŽAJI RADA U UČENIKOM DOMU	9
3. ODGAJATELJ U UČENIČKOM DOMU	11
3.1 POJAM ODGAJATELJA	12
3.2 FUNKCIJE ODGAJATELJA	12
3.2.1 Profesionalne i osobne kompetencije odgajatelja	13
3.2.2 Suvremeni odgajatelj	17
4. KRATKI PREGLED ISTRAŽIVANJA O FUNKCIJAMA ODGAJATELJA U UČENIČKOM DOMU	22
5. ZAKLJUČAK.....	29
6. SAŽETAK	30
7. ZUSSAMENFASSUNG	31
8. LITERATURA.....	32

1. UVOD

Živimo u svijetu kojeg karakteriziraju brojna zbivanja. Na "udaru" tih zbivanja često se nađe odgojno-obrazovni sustav i njegove institucije. Jedna od odgojno-obrazovnih ustanova koja se nalazi u sustavu srednjoškolskog obrazovanja je učenički dom. Učenički dom osigurava boravak, hranu, higijenske uvijete učenicima koji dolaze iz različitih socijalnih okruženja, kulture, različitog znanja i iskustva. Učenički je dom oblik *„institucionalne podrške učenicima za razvijanje njihovih kognitivnih, socijalnih i emocionalnih sposobnosti u doba adolescencije.”* (Stilin, 2005:9). Učenički su domovi vrlo važan segment odgoja i obrazovanja stoga sam odlučila pisati o: počecima i nastancima učeničkih domova, definiciji učeničkog doma, njegovoj funkciji, sadržajima rada u učeničkom domu, vrstama te o učeničkom domu kao odgojnoj sredini.

Neizbježan i ključan segment učeničkog doma je odgajatelj. Odgajatelj je profesionalna osoba, pedagoški voditelj koji svojim znanjem, vještinama, kompetencijama, osobnim iskustvom djeluje na odgajnika pomažući mu, usmjeravajući ga, bodreći ga u neprilikama, shvaćajući ga i formirajući ga u odraslu, odgovornu, izgrađenu osobu. Osobu vlastitih vrijednosti, stavova i znanja. Autorica Stilin (2005:65) pobliže je objasnila koji spektar djelovanja i komuniciranja odgajatelj zapravo ima: *„odgajatelj u učeničkom domu ima vrlo široku mrežu različitih interakcija s učenicima, ravnateljem, vijećem odgajatelja, stručnim aktivima, ostalim zaposlenima, te izvan učeničkog doma: s roditeljima, školama koje pohađaju njegovi učenici i ostalim relevantnim ustanovama važnim za nesmetano obavljanje njegovih radnih zadataka. U tim mnogobrojnim interakcijama odgajatelj upravo iskazuje svoje brojne osobne i stručne kompetencije koje daju pečat njegovim odnosima.”* Osim interakcije sa brojnim akterima, odgajatelj dolazi u situacije u kojima on mora biti: uzor, animator, terapeut, roditelj, prijatelj, voditelj, koordinator, savjetnik, kreator, zaštitnik, izvor sigurnosti i povjerenja,.. Djelovanje odgajatelja je opsežno dok su funkcije odgajatelja složene. Upravo zbog te složenosti potrebno je detaljnije istražiti funkcije odgajatelja u učeničkom domu, što će i biti tema ovog završnog rada.

2. UČENIČKI DOMOVI

Iskazana želja za učenjem i stjecanjem novih znanja kao i vještina, rezultirala je pojavom, ali i razvojem ustanova za odgoj i obrazovanje djece. Ustanove za odgoj i obrazovanje djece datiraju još iz doba starog vijeka, a njihovom pojavom javljaju se brojna sjemeništa i internati koje danas nazivamo učeničkim domovima. Iako se naziv učeničkih domova kroz razdoblja mijenjao, njihova svrha i funkcija ostale su iste – omogućiti školovanje djeci koja nisu imala mogućnost školovanja u svojem kraju te briga o odgoju i pravilnom razvoju djece. (Birošević, 2014.).

2.1 POJAM UČENIČKOG DOMA

Učenički su domovi kroz razdoblja imali različite nazive – internat¹, alumnat², konvikt³, koledž⁴, kampus⁵, seminar⁶, zavod⁷, đачki dom, dom⁸ učenika. Nazivi poput *alumnat* i *konvikt*

1

Internat (lat. *internus* – unutrašnji i *internare* – internirani, držati u zatočenju, domaći, privatni, osoban) je pojam koji označava "mjesto gdje je ograničena sloboda kretanja i koje je izdvojeno od vanjskog svijeta, a za zajednički život učenika u kojem se oni odgajaju i žive" (Stilin, 2005:16 prema Klaić, 1990:602). Pojam *internat* poznat kao i *boarding school*, *college*, *škola-internat* (Rosić, 2001:60). Podrazumijeva prosvjetnu ustanovu koja osigurava smještaj i prehranu učenika. (Rosić, 2001:60). Učenici koji u njima stanuju žive pod nadzorom, u disciplini i prema stalnome dnevnom redu. (<http://proleksis.lzmk.hr/28153/>).

2

Pojam *alumnat* (lat. *alumnus* – pitomac, šticećenik, gojenac, hranjenik) je pojam za "srednjovjekovni internat koji je naprije nastao kao samostalna ustanova, a kasnije kao dio srednjih škola crkvenih redova" (Stilin, 2005:16 prema Hehlmann, 1964:12). Alumnati su bili iznimno važni, jer su do prosvjetiteljstva bili najčešći oblik organizacije srednjih škola. I danas se alumnaima nazivaju neke ustanove u Engleskoj i SAD-u. (Stilin, 2005: 16-17)

3

Pojam *konvikt* (lat. *convictus* – drugovanje) je pojam koji označava ustanovu u kojem su zajedno živjeli i odgajali se učenici pod jakim utjecajem katoličke crkve. (Stilin, 2005:16). "Polazili su vanjske škole, najčešće crkvene, a uzdržavali se najčešće iz fondova i darovnica." (Stilin, 2005:16 prema Klapan, 1996:21).

4

Pojam *koledž* (franc. *college*) ima širok raspon značenja. To je internat tj. dom za smještaj, prehranu, kulturni i zabavni život učenika. Školovanje se provodi kroz zajedničke aktivnosti nastavnika i učenika. Najrašireniji su u SAD-u, Velikoj Britaniji, Belgiji, Francuskoj, gdje imaju i najveću tradiciju. Najčešće su privatni ili u sklopu crkvenih institucija. (Stilin, 2005:17)

5

Pojam *kampus* (lat. *campus*) označava "američki tip sveučilišta ili koledža, gdje se svi prostori od predavaonica, biblioteka, sportskih dvorana, restorana nalaze na jednom mjestu". (Stilin, 2005:17 prema Puževski, 1987:65)

6

upotrebljavaju se sve rijeđe, a nazivi kao što su *koledž*, *dom učenika* i *internat* su sve prisutniji. Iako se navedeni nazivi upotrebljavaju sve češće, „*u suvremenoj pedagoškoj praksi odgoja i obrazovanja kod nas je utvrđen i normativno usvojen naziv "dom" koji je po svom značenju, programskoj osnovi, ciljevima i zadacima jedna od odgojno-obrazovnih ustanova unutar odgojno-obrazovnog sustava u cjelini.*” (Rosić, 1996:35).

Učenički domovi nisu ustanove jednake školama. Učenički dom ima posebnu organizaciju, ali i tehnologiju rada koja se ostvaruje različitim (temeljnim, posebnim i interesnim odn. izbornim) programima rada. Polazna točka u programiranju rada jest humanističko-razvojna paradigma kojoj slijede individualne potrebe i interesi učenika. Programi rada rezultat su, prije svega, suradničkih odnosa, otvorene humanističke komunikacije, uzajamnog uvažavanja i podržavanja te poštivanja osobnosti.

Odgojno-obrazovni programi pomoć i potpora su učenicima, ali i roditeljima u obrazovanju učenika te u postizanju što kvalitetnijeg ukupnog razvoja mladog čovjeka. U realizaciji programa sudjeluju nastavnici-odgajatelji uz različite stručne suradnike kao što su to pedagozi, psiholozi, zdravstveni djelatnici i drugi, koji se u svoj rad s učenicima uključuju prema potrebi učeničkog doma.⁹

U *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* članak 133. kaže: „*Učenički dom organizira odgojno-obrazovni rad, smještaj i prehranu, kulturne i druge aktivnosti učenika. Djelatnost učeničkog doma dio je djelatnosti srednjeg obrazovanja i s njom je programski povezana. Djelatnost učeničkih domova mogu obavljati i srednje škole. Učenički dom koji radi u sustavu srednje škole ima voditelja doma.*” (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008:50). Za autora Biroševića (2014), „*domovi su*

Pojam *seminar* (lat. *seminarium*) označava sjemenište, bogosloviju, tj. zajednički je naziv za mjesto gdje su pripadnici vjerskih zajednica odgajali i obrazovali svoje siromašne studente. (Stilin, 2005:17)

7

Pojam *zavod* označavao je ustanovu koja se kontinuirano brinula o svojim štíćenicima. Najčešće su to bile izolirane situacije ili potrebe za posebnim tretmanima, primjerice mentalno retardirane, invalide, odgojno zapuštenu djecu, kažnjениke i sl. Uz otkrivanje novih mogućnosti ponajprije odgojnih, vrlo brzo je postalo jasno da zavodi moraju proširiti svoju djelatnost i posvetiti se i odgoju i obrazovanju. Tako se uz zavod počeo najčešće upotrebljavati naziv *dom*, koji je nosio uz socijalnu i pedagošku implikaciju. (Stilin, 2005:17)

8

Današnji naziv (pojam) *dom* kojemu dodajemo terminološka obilježja kako bi preciznije odredili o kakvom domu se govori: dječji, srednjoškolski, učenički, studentski, itd. Najčešće se radi o obilježjima koja nam ukazuju na mjesto izvođenja odgojno-obrazovnog rada ili na strukturu stanovnika doma. (Stilin, 2005:17)

9

ustanove za smještaj, prehranu, odgoj i obrazovanje učenika koji pohađaju različite škole srednjeg stupnja izvan mjesta prebivališta." (Birošević, 2014:324). Vrlo slična definicija nalazi se u Enciklopedijskom rječniku pedagogije gdje se *učenički dom* definiran kao *"ustanova (internat) koja zamjenjuje roditeljski dom onim učenicima koji polaze školu izvan mjesta gdje im žive roditelji"* (Stilin, 2005:15-16 prema Enciklopedijski rječnik, 1963:207).

Slično navodi autor Mrkonjić govoreći da *"domovi učenika iz ovog segmenta odgojno-obrazovnog sistema smatramo, i jesu organizacije srednjeg obrazovanja. Domovi učenika imaju višeznačnu ulogu. Oni predstavljaju rješenje za dokidanje socijalnih razlika u obrazovanju, jer osiguravaju polaznicima iz udaljenih mjesta, ruralnih sredina i nižih ekonomskih kategorija mogućnost za uključivanje u odgojno-obrazovni proces, odnosno oni pridonose ublažavanju (ako ne i izjednačavanju) šansi za obrazovanje mladih."* (Stilin, 2005:26,27 prema Mrkonjić, 1990:47), a s njime se slaže i autor Skalar koji dom smatra utočištem i prilikom *"koju društvo pruža učenicima, koji su siromašni, a željeli bi se školovati i osposobljavati za određeni poziv izvan mjesta stalnog boravka. Dom je dio standarda kojeg društvo omogućava učenicima, koji se žele osposobiti za određeni poziv ili steći određenu naobrazbu. Dom je organizirana, u okolinu integrirana pedagoška ustanova, koja omogućava učenicima zadovoljenje osnovnih egzistencijalnih i socijalnih potreba, i istovremeno se brine za njihov rast, razvoj i napredak u skladu s individualnim potencijalima, namjerama i odgojnim ciljem."* (Stilin, 2005:27 prema Skalar, 1980:45).

Stoga učenički dom definiramo kao odgojno-obrazovnu ustanovu koja ima svoju opću, specifičnu i posebnu ulogu, pružajući cjelovitu skrb učenicima. Cjelovita skrb i pojam *učeničkog doma* podrazumijeva: pružanje smještaja i hrane, mogućnost zadovoljavanja svojih bioloških i društvenih potreba, pojedinačne i skupinske te školske i izvanškolske potrebe. (Rosić, 2001:61). Isto tako podrazumijevaju uzajmno razumjevanje, suradnju, potporu, toleranciju, pomoć i još mnogo toga. U skladu s time, Autorica Ćuk (2012) kaže da su *"Učenički domovi...srednjoškolske ustanove koje nude cjelovitu skrb i danonoćni boravak učenicima koji srednju školu pohađaju izvan mjesta boravka i roditeljskog doma."* isto tako ističe da su *"integralni ... dio podsustava srednjih škola s kojima su funkcionalno povezani u radu na ostaviravnju zadaća odgoja i obrazovanja."* (Ćuk, 2012:224 prema Narodne novine 2008:50). Autor Rosić također smatra da su učenički domovi srednjoškolske ustanove *"...koje svoju zadaću ostaviraju sukladno zakonu o srednjem školstvu."* naglašava činjenicu kako bi *"bez učeničkih domova razvoj hrvatskog školskog sustava bio ... nepotpun i nedostupan mnogim učenicima."* (Rosić, 2001:55).

2.2 UČENIČKI DOM KAO ODGOJNA SREDINA

Kako bismo mogli govoriti o odgoju važno je kazati što je odgoj i kako bismo ga definirali. Odgoj je sastavni dio kako individualnih, tako i društvenih procesa koji doprinose cjelokupnom razvoju čovjeka. Odgojni je proces *„sjecište različitih nevidljivih i vidljivih procesa što se odvijaju u individui (odrastanje, rast, sazrijevanje, učenje, osvješćivanje, postajanje osobom i sl.), ali i različitih socijalnih, kulturnih i društvenih procesa (socijalizacija, enkulturacija, akulturacija, personalizacija i drugi) koje na prvi pogled i ne povezujemo s onim što predočavamo kada govorimo o odgoju.“* (Mušanović i Lukaš, 2011.) stoga sa sigurnošću možemo reći kako je odgoj vrlo složena i zahtijevna ljudska djelatnost na koju bitno utječu unutarnji i vanjski faktori. (Rosić i Zloković, 2003.). Isto nam potvrđuju autori Mušanović i Lukaš koji kažu da je *„odgoj prafenomen društva“* (2011:2) što bi značilo da bez njega nije moguće zamisliti postojanje čovjeka, a još manje društva.

Govorimo li o učeničkom domu kao odgojnoj sredini, tada je važno spomenuti kako ono obuhvaća fizičko, socijalno, kulturno, psihološko, tehničko, vjersko ali i brojna druga okruženja u kojima se pojedinac razvija. *„U svakoj odgojnoj sredini učenik je u drugom socijalnom i pedagoškom kontekstu – i sličnom i različitom. Drugim riječima: dosljedno, tolerantno, humano uz puno poštivanje osobnosti, sve odgojne sredine trebaju biti pedagoški poticajne i podijeliti brige, nade, očekivanja i radosti razvoja učenika.“* (Rosić, 2001:66). Što bi značilo da sama socijalna sredina, posredno ili neposredno, znatno utječe na pojedinca svojim uvjerenjima, znanjem, stavovima, shvaćanjima, navikama "tjerajući" da ih prihvati kako bi on sam bio prihvaćen i uvažen od drugih i socijalne sredine u kojoj se nalazi. Da bi pojedinac ostao dosljedan sebi, a respektirajući i uvažavajući prema drugima, odgojne skupine u kojima se kreće i boravi trebaju biti te koje će ga poticati, usmjeravati, razumijeti i pomoći u rješavanju problema. *„U interakciji domskog života učenik se uspješno uči i priprema za život.“*(Rosić, 2001:66).

Spomenuli smo da se proces odgoja odvija u brojnim i različitim odgojnim sredinama, međutim razlikujemo dvije temeljne odgojne sredine: 1) *„intencionalne odgojne sredine (obitelj, škola), ustanove čija je osnovna djelatnost odgoj i 2) funkcionalne odgojne sredine, ustanove i socijalne sredine u kojima se, uz ostale, funkcionalno (neinstitucionalno) ostvaruje odgojni proces“*. (Rosić i Zloković, 2003:12). U najvažnije odgojne sredine ubrajamo: obitelj, vršnjačke skupine, sredine slobodnog vremena, predškolske ustanove, školu (učenički dom),

produktivne sredine i medije. Sve navedene sredine imaju utjecaja na pojedinca i premda njihov utjecaj može rangirati, sve su one od velike važnosti. (Rosić i Zlokočić, 2003.).

2.3 TEMELJNE FUNKCIJE UČENIČKOG DOMA

U zadnjih se nekoliko godina mišljenje i sama koncepcija učeničkih domova u Hrvatskoj znatno promjenila. *„Od nekadašnje uglavnom skolarizirane ustanove pokušava se (i to s uspjehom) od doma napraviti prostor za život, rad, učenje i stvaralaštvo.”* (Rosić, 2001:70). Prostor koji će biti prilagođen učenicima odn. njihovim željama i potrebama, uključujući njihovo aktivno sudjelovanje. Ulogu koju učenički dom kao ustanova nosi, vrlo je važna kako u postizanju školskog uspjeha tako i u odgoju (srednjoškolske) mladeži. Upravo iz toga razloga, dom bi trebao biti mjesto koje će svojoj mladeži prije svega pružiti odgovarajuću skrb, stvoriti pozitivno okružje u kojem će se oni osjećati ugodno, sigurno, zaštićeno, dom u kojem će im se na primjerni način pomoći bez ustručavanja, dom u kojem će oni imati podršku i razumijevanje kako bi što lakše prebrodili svakodnevne probleme. Mladež treba dom u kojem će biti uvaženi kao pojedinci i gdje će biti u mogućnosti razvijati svoju osobnost nesmetano.

Naime, učenički se dom prvi puta spominje 1971. godine u *Zakonu o srednjem obrazovanju* čiji članak 64. glasi:

„Domovi učenika u funkcijama odgoja i obrazovanja:

- *omogućavaju učenicima uspješnije savladavanje gradiva nastavnih sadržaja i drugih zadataka i poslova koji se ostvaruju u odgojno-obrazovnim organizacijama;*
- *utječu na odgoj ličnosti, formirajući moralna i radna svojstva građanina samoupravnoga socijalističkog društva;*
- *pružaju učenicima smještaj i prehranu i brinu se o njihovu zdravstvenom stanju i pravilnom psihofizičkom razvoju;*
- *razvijaju svestranu suradnju među učenicima i uključuju ih u različite oblike samoupravljanja, osposobljavaju ih i pripremaju za neposredno odlučivanje i razvijanje samoupravnih odnosa”* (Stilin, 2005:28-29 prema Narodne novine, 1971:30/70).

U skladu s drugim definicijama, i nadopunjujući iste, autor Rosić utvrđuje: *„Učenički dom kao sastavni dio odgoja i obrazovanja posjeduje tri temeljne funkcije: socijalnu, psihološku i pedagošku. Socijalna funkcija učeničkog doma određena je društvenim uvjetovanjima nastanka, razvoja i uloge doma u cjelokupnom sustavu odgoja i obrazovanja. Psihološka funkcija temelji se na stvaranju povoljne domske klime/ozračja u kojoj će odgajanci moći sudjelovati i zadovoljiti svoje potrebe i razvijati vlastitu osobnost. Pedagoška funkcija domskog života temelji se na ostvarivanju ciljeva i zadaća odgoja i obrazovanja.”* (Stilin, 2005:27 prema Rosić, 2001:71-72). Kako je autor Rosić naveo, postoje tri temeljne funkcije učeničkog doma:

1) *socijalna funkcija*

Okolina bitno utječe na naša mišljenja, stavove, djelovanja, ona jednim djelom oblikuje našu ličnost, nas. Isto je tako socijalna funkcija učeničkog doma određena društvenim uvjetovanostima poput nastanka, razvoja čak i uloge doma u cjelokupnom sustavu odgoja i obrazovanja. Potrebe i razvoj gospodarstva kao i potrebe školskih sustava "diktiraju" društvenu ulogu domova iz razloga što se razvoj učeničkih domova temelji upravo na njihovim potrebama. Da bi se spriječio nastanak socijalne nejednakosti djece u odgoju i obrazovanju, učenički domovi stvaraju podjednake uvjete za djecu svih društvenih sredina i slojeva. Osim osiguravanja egzistencijalnih uvjeta za odgoj, učenički domovi također su značajan medij socijalne komunikacije što bi značilo da su mjesto snalaženja, samopotvrđivanja, primanja, davanja, sudjelovanja, djelovanja, interakcije, razvijanja i zadovoljavanja. Kako bi naša komunikacija / interakcija bila potpuna nužno je poznavati socijalni sustav učenika - stanje njihovih obitelji i druga slična obilježja koja bi nam uvelike pomogla prilikom razumijevanja, djelovanja i pružanja potrebne pomoći pojedincu te prilikom pravilnog postavljanja i vođenja socijalne, psihološke i pedagoške funkcije rada odgajatelja i ostalog osoblja u domu. (Rosić, 2001:71).

2) *psihološka funkcija*

Psihološka funkcija prema autorima Savagnone i Briguglia *„temelji se na stvaranju povoljne domske klime/ozračja u kojoj će učenici moći sudjelovati, zadovoljiti svoje potrebe i razvijati vlastitu osobnost. Mladež u domu u ponajprije traži sigurnost, povjerenje,*

zadovoljstvo i informaciju, što se postiže uzajamnim radom učenika i odgajatelja. Psihološku funkciju čine: opća klima i stil rada u domu, , normativni odnosi, način rukovođenja, održavanje kućnog reda, kakvoća komunikacije među učenicima te između učenika i odgajatelja. Osobni primjer odgajatelja ima presudni značaj u stvaranju ozračja povjerenja. Da bi se postiglo pozitivno ozračje u životu učeničkog doma, potrebno je odrediti pravila.” (Ćuk, 2012:224 prema Savagnone i Briguglia 2009:76).

Kako bi se postiglo pozitivno ozračje kod pojedinca, ali i učeničkog doma općenito, potrebno je odrediti pravila ponašanja koja, prije svega, moraju biti *„jasna, specifična i prihvatljiva (prihvaćena i donešena zajednički), uzročno-posljedična, s mogućnošću upozorenja (što kod učenika stvara osjećaj pripadnosti), fleksibilna i promjenjiva.”* (Rosić, 2001:72). Osnovna načela ponašanja odnose se na poštivanje sebe i drugih te poštivanje prirode i imovine. Do stvaranja dobrih i kvalitetnih odnosa između učenika i odgajatelja, moći će doći tek kada se iskaže uzajamno poštovanje i kada se ispoštuju sva pravila. Taj proces nije nimalo jednostavan. Naime, učenici dolaze iz različitih odgojnih sredina s različitim navikama i utjecajima. Ukoliko odgajatelj stekne povjerenje učenika, znači da je stvorio povoljnu psihološku klimu, a to je najbolji pokazatelj kako će on uspjeti u svom radu. (Rosić, 2001).

3) *pedagoška funkcija*

„Pedagoška funkcija domskog života temelji se na ostvarivanju zadaća i ciljeva odgoja i obrazovanja. Pedagoškom se funkcijom nastoji zadovoljiti razvojne potrebe odgajanika, stvoriti klimu rada, suradnje i poštovanja, potaknuti dvosmjernu komunikaciju, razviti potrebu za učenjem, sustavnim radom, vježbanjem i usvajanjem novih spoznaja.” (Ćuk, 2012:224 prema Klapan, 1994.). Što bi značilo da je za uspješan i kvalitetan pedagoški rad nužna disciplina. Govorimo li o disciplini kao metodi zajedničkog življenja, učenik će prilikom svakog kršenja pravila očekivati upozorenje kao posljedicu svog ponašanja i samim time učeniku se pruža mogućnost postizanja uspjeha. Pruža mu se mogućnost da razmisli i uskladi svoje ponašanje i djelovanje sa izrečenim, dogovorenim i prihvatljivim pravilima doma u kojem boravi. Da bi u domu vladala disciplina, odgajatelj mora imati i biti autoritet djeci. Sukladno tome, odgajatelj autoritet stječe uvažavanjem razlika među učenicima, razumijevanjem, povjerenjem, pouzdanošću, dosljednošću, ljubavlju a ne kaznama i zapovijedanjem. Pedagoški rad prepun je planiranim akcijama, konkretnim radom, razgovorima, upućivanjima, pomaganjem, motivacijom, strpljenjem i punom odgovornošću te počiva na dubokom poštovanju osobnosti učenika, uvažavanju njegove slobode, poticanju

suradnje, osiguranju pravovremene obaviještenosti i izjašnjavanju. Učenički dom svoj pedagoški rad i funkciju ostvaruje djelujući i surađujući s obitelji pojedinca. (Rosić, 2001.).

„Ostvarivanje temeljnih funkcija u učeničkim domovima u zadovoljavanju potreba i interesa srednjoškolske mladeži vrlo je važna, i to ne samo za postizanje pozitivnih školskih rezultata već i za smanjivanje pojava ovisnosti i neprihvatljivog ponašanja, te razvijanje pozitivnog i aktivnog odnosa u svom okruženju. Tu zadaću učenički domovi sustavno i učinkovito rješavaju.” (Rosić, 2001:73).

2.4 SADRŽAJI RADA U UČENIKOM DOMU

Učenički dom je mjesto u kojem učenici borave, uče, komuniciraju, razmjenjuju informacije, pomažu jedni drugima, bave se brojnim aktivnostima i sve to utječe na njih, njihova stajališta, razmišljanja. Učenički je dom mjesto u kojem oni razvijaju svoju osobnost i rade na osamostaljenju. *„Uspješnost svakog čovjeka ovisi o njegovoj svjesnoj aktivnosti da unaprije planira svoj rad prema određenom cilju.”* (Stilin, 2005:44 prema Rosandić, 1985:145).

Kako se u učeničkom domu realiziraju razni poslovi, koji su u skladu sa ciljevima, zadaćama i programom, na odgajatelje je stavljena velika odgovornost. Odgajatelji veliku pažnju posvećuju programiranju i organiziranju odgojnog procesa, što je i najvažniji dio sadržaja godišnjeg plana i programa rada u učeničkom domu. *„Godišnji plan i program sadrži: osnovne podatke o učeničkom domu, materijalne i prostorne uvjete te opremu, kalendar rada, kadrovske uvjete, organizaciju rada u domu, program suradnje s roditeljima, program stručnog usavršavanja, način promidžbe doma, način financiranja, te mišljenja i prijedloge.”* (Stilin, 2005:45). Obzirom na veliku različitost učeničkih domova kod nas, godišnji se plan i program rada razlikuje i specifičan sam za sebe. Međutim, najčešći odgojno-obrazovni sadržaji koji se u učeničkim domovima spominju, jesu: 1) čuvanje i unapređivanje zdravlja, 2) socio-emocionalno područje, 3) kognitivno područje i 4) kreativnost i posebne potrebe (obogaćivanje života).

1) čuvanje i unapređivanje zdravlja

Čuvanje i unapređivanje zdravlja najčešće provodi zdravstveni djelatnik koji uz suradnju odgajatelja unapređuje kvalitetu zdravlja i razvijanje higijenskih navika kod učenika što i jest primarni cilj ovog odgojno-obrazovnog sadržaja. Program sadrži različite teme u

svrhu dodatnog zdravstvenog educiranja učenika kako bi ih se potaklo na brigu i njegu vlastitog zdravlja i higijene kao i mogućnost pravilnog djelovanja tijekom loše stečenih navika. (Stilin, 2005.).

2) *socio-emocionalno područje*

Dolazak u učenički dom novo je iskustvo za svakog učenika što zbog adaptacije, što zbog emocionalnog doživljaja. Socijalizacija učenika ovisi o njegov spremnosti i otvorenosti te se ostvaruje kroz njegovanje i razvijanje odnosa unutar doma. Stoga je cilj socio-emocionalnog područja omogućiti uvjete za razvoj učenika kroz socijalne odnose i komunikaciju. Odnosno, stvoriti uvjete za nesmetani rast socijaliziranog i emocionalno zrelog učenika kako bi isti bio u mogućnosti primjereno komunicirati u društvu, poticati ga na odgovorno ponašanje ne bi li pravodobno i adekvatno rješavao svoje zadaće i obveze te ga poticati na stvaranje kvalitetnih međuljudskih odnosa (uvažavanje drugih osoba kao i ostvarivanje njenih potreba). (Stilin, 2005.).

3) *kognitivno područje*

Glavni cilj odgajatelja u kognitivnom području je osiguravanje uvjeta za postizanje obrazovnih rezultata. Kako bi taj cilj bio ostvariv, odgajatelji sa svojim znanjem, savjetom pružaju pomoć u učenju, organiziraju vrednovanje i praćenje učenikova postignuća. Isto tako motivirajući ih, razvijaju interes i usmjeravaju učenikove aktivnosti kako bi bili otvoreni za nove spoznaje i njihovu primjenu. (Stilin, 2005.).

4) *kreativnost*

U odgojno-obrazovnim sadržajima kreativnosti, učenike se upućuje i motivira na organizirano korištenje slobodnog vremena. Slobodno vrijeme svakog učenika na raspolaganju je isključivo za vlastite potrebe njih samih. Tijekom provođenja slobodnog vremena, učenika se konstantno treba poticati i usmjeravati kako bi razvijao svoju osobnost, stekao nove vještine i znanja, da bi obogatio svoj emocionalni život te kako bi komunicirao i razvijao sebi važne odnose. Slobodno vrijeme uključuje sportke, kulturne, likovne i glazbene aktivnosti koje organiziraju i vode odgajatelji. (Stilin, 2005.).

3. ODGAJATELJ U UČENIČKOM DOMU

Pojam učeničkog doma uz sebe veže pojam odgajatelja koji je, kako autorica Ćuk (2012.) kaže, glavni nositelj odgojne funkcije te uspješnost odgojnog rada ovisi o njemu samom. On je stručna osoba, pedagoški djelatnik, koji učenicima pomaže i pruža podršku te ih savjetuje i pronalazi brojne načine rješavanja njihovih problema. Zajedno s time *„odgajatelj u učeničkom domu ima vrlo široku mrežu različitih interakcija s učenicima, ravnateljem, vijećem odgajatelja, stručnim aktivima, ostalim zaposlenima, te izvan učeničkog doma: s roditeljima, školama koje pohađaju njegovi učenici i ostalim relevantnim ustanovama važnim za nesmetano obavljanje njegovih radnih zadataka. U tim mnogobrojnim interakcijama odgajatelj upravo iskazuje svoje brojne osobne i stručne kompetencije koje daju pečat njegovim odnosima.“* (Stilin, 2005:65).

3.1 POJAM ODGAJATELJA

„U Leksikonu temeljnih pedagoških pojmova autor odgajatelja definira kao: "profesionalnu osobu koja je stekla potrebnu stručnost za rad s djecom u ustanovama predškolskog odgoja.“ (Stilin, 2005:18 prema Mijatović, 2000:208). Autori Rosić i Klapan odgajatelja definiraju kao *„pedagoškog rukovoditelja koji uspostavlja vezu s učenicima osobnim kontaktom u odgojnim skupinama te različitim formalnim i neformalnim skupinama.“* (Stilin, 2005:63). Dok sama autorica Klapan (1996:79) odgajatelja definira kao pedagoškog voditelja i organizatora *„odgojnih aktivnosti u učeničkom domu i zbog toga su im potrebne sve osobine koje imaju i nastavnici.“* (Stilin, 2005:63) također ističe da je *„Odgajatelj ... vođa, ili bi trebao biti vođa. On zna putove kojima treba ići do cilja, zna sredstva kojima se cilj može doseći.“* (Stilin, 2005:19 prema Klapan 1996:79).

S druge strane autor Pšunder komentira kakav bi zapravo odgajatelj trebao biti te navodi da on *„mora biti human, objektivan, tolerantan, povjerljiv, razumijevajući, obzirom na svoju ljudskost za koju je odgovoran samo sebi.“* (Stilin, 2005:63 prema Pšunder 1998:76) sa time se slaže i autor Rosić koji kaže da je odgajatelj *„vođa, mentor, savjetnik, animator i kreator odgojnih situacija u domu zajedno s učenicima.“* (Stilin, 2005:64 prema Rosić, 2000:58). Autorica Stilin naglašava kako je svaki odgajatelj *„jedinka koja svojim jedinstvenim ljudskim i pedagoškim osobinama djeluje na učenike.“* (Stilin, 2005:44) , kaže kako *„odgajatelj svojim učenicima nudi ljudske osobine, svoj primjer, svoju individualnu svijest. ... da je uspješan*

odgajatelj model ponašanja učenicima i kao takav pridonosi njihovom osobnom rastu. On je nosilac odgovornosti za svoj rad i svoju odgojnu skupinu." (Stilin, 2005:64).

3.2 FUNKCIJE ODGAJATELJA

Autor Rosić za odgajatelje kaže da su *„pedagoški rukovodioci koji uspostavljaju vezu s učenicima individualnim kontaktima, preko odgojne grupe te različitim formalnim i neformalnim grupama...On se u svom radu oslanja na odgojne utjecaje grupe, na pojedince (interakcija odgajatelj – odgojna grupa – pojedinac)."* (Rosić, 1996:85). To znači da je odgajatelj stručna osoba, pedagoški djelatnik koji svojim znanjem i iskustvom, interakcijom i razumijevanjem pomaže učenicima u njihovoj adaptaciji, emocionalnim oscilacijama, brigama i problemima kao i učenju, obogaćivanju socijalnog statusa, vođenju i dr. Funkcije odgajatelja podrazumijevaju profesionalne kao i osobne kompetencije ne bi li njegovo djelovanje bilo kvalitetno i odgovarajuće.

3.2.1 Profesionalne i osobne kompetencije odgajatelja

Riječ kompetencija dolazi od lat.*competere* što označava *„nadležnost, djelokrug, ovlaštenje neke ustanove ili osobe, mjerodavnost; područje u kojem neka osoba posjeduje znanja, iskustva."*(Stilin, 2005:19 prema Klaić, 1990:715). Znanje, vještine, karakteristike i ponašanje jesu osobine koje znatno utječu na naše kompetencije pod čijim pojmom podrazumijevamo osposobljenost znanjem i razumijevanjem, praktičnom primjenom i izvršenjem znanja u određenim situacijama u kojima se nalazimo te znanjem kao načinom egzistiranja u različitim socijalnim okruženjima. Brojna su definiranja i pristupi konceptu kompetencija, pa tako razni autori definiraju kompetencije *„koje uključuju prikazano znanje, vještine i sposobnosti."* (Stilin, 2005:70 prema Ulrich i suradnici, 2005), zatim kompetencije koje uključuju *„kombinaciju znanja, vještina, sposobnosti, motiviranosti, vjerovanja, vrijednosti i interesa."* (Stilin, 2005:70 prema Fleishman i suradnici, 1995.), koje uključuju *„motiviranost, karakterne crte, sposobnost, vlastitu sliku o sebi ili o svojoj društvenoj ulozi, kao i jačinu prikazanog znanja."* (Stilin, 2005:70 prema Boyatzis, 1982.).

„Da bi odgajatelj mogao ispuniti navedene zadaće, odnosno široko polje djelovanja, od njega se očekuje da bude kompetentan na svim područjima rada." (Ćuk, 2014:6). Prije

svoga, ovdje se podrazumijeva na pomoć učenicima u njihovom rastu i sazrijevanju na zdravstvenom, intelektualnom, socioemocionalnom, duhovno-moralnom, kulturnom i tjelesnom području. Isto bi tako odgajatelj trebao imati menadžerske i poduzetničke kompetencije obzirom da se od njega očekuje da bude sposoban voditi odgojnu skupinu kao i predlagati i provoditi razne projekte u domu i izvan njega. Ovisno o sklonostima i željama pojedinog odgajatelja, isti ima zaduženje voditi jednu ili više aktivnosti. Upravo zbog toga mora biti spreman na timski rad, a samim time se od njega očekuje posjedovanje komunikacijskih kompetencija koje on „svakodnevno usavršuje u razgovoru sa učenicima, u suradnji s roditeljima, profesorima u školi, kolegama na poslu te u široj lokalnoj zajednici....Odgajatelj treba voditi posebnu brigu o komunikaciji s učenicima trudeći se graditi što bolji odnos, jer bez dobrog odnosa naš je utjecaj na druge ili nepostojeći ili uništavajući.” (Ćuk, 2014:6).

Kako bismo jasnije definirali kompetencije odgajatelja, projekt Europske unije (Tuning projekt) za visokoškolsko obrazovanje identificirao je listu koja se sastoji od čak 30 osnovnih (generičkih) kompetencija koje su podijeljene u tri osnovne kategorije: 1) instrumentalne kompetencije, 2) interpersonalne kompetencije i 3) sistemske kompetencije. *Instrumentalne kompetencije* obuhvaćaju kognitivne, lingvističke, tehnologijske i metodološke sposobnosti dok se *interpersonalne kompetencije* odnose na kooperaciju i socijalne interakcije. *Sistemske kompetencije* pak uključuju instrumentalne i interpersonalne kompetencije te isto tako rezultiraju primjenom istih. Ove se kompetencije odnose i uključuju kombinaciju primjene znanja i samih sposobnosti. (Stilin, 2005.).

Navest ćemo neka obilježja svake kategorije¹⁰ ne bi li imali bolji uvid u podijelu:

1) *Instrumentalne kompetencije:*

- sposobnost analize i sinteze
- sposobnost organiziranja i planiranja
- temeljno opće znanje
- podloga za temeljno profesionalno znanje
- usmeno i pismeno komuniciranje na materinjem jeziku
- poznavanje drugog jezika

10

U knjizi *Stilovi rada i kompetencije odgajatelja u učeničkim domovima* autorice Stilin možemo vidjeti tablicu navedenih kategorija (2005:69)

- temeljne vještine računanja
- vještina upravljanja informacijama (sposobnost prihvaćanja i analize informacija iz različitih izvora)
- rješavanje problema
- donošenje odluka

2) *Interpersonalne kompetencije:*

- kritičke i samokritičke sposobnosti
- timski rad
- interpersonalne vještine
- sposobnost rada u interdiscipliniranom timu
- sposobnost komuniciranja sa stručnjacima iz drugih područja
- odobravanje raznolikosti i multikulturalnosti
- sposobnost rada u međunarodnom okruženju
- etička opredijeljenost

3) *Sistemske kompetencije:*

- sposobnost primjene znanja u praksi
- istraživačke vještine
- sposobnost učenja
- sposobnost prilagodbe novim situacijama
- sposobnost stvaranja novih ideja (kreativnost)
- liderstvo
- razumijevanje kulture i običaja drugih zemalja
- osposobljenost za samostalan rad
- dizajniranje projekta i upravljanje projektom
- inicijativa i poduzetnički duh
- svijest za kvalitetom
- želja za uspjehom.

Uzevši u obzir sve navedeno, možemo reći i zaključiti kako kompetencije odgajatelja zavise isključivo od *„njegovih intelektualnih sposobnosti, njegove profesionalnosti u obavljanju zadataka te kvalitete međuljudskih odnosa.“* (Stilin, 2005:76).

Odgajatelj bi trebao biti spreman i snalažljiv kako bi primjereno pristupio svakom odgojno-obrazovnom problemu odnosno, kako bi što bolje pronašao adekvatne načine / rješenja za nastali problem. Isto bi tako trebao biti prisutan učeniku kada god je to potrebno te mu sa svojim znanjem, vještinama i sposobnostima pomoći prilikom nastalog problema, što bi učeniku pružilo osjećaj zaštite, sigurnosti kao i podrške. Ovakvim bi načinom rada odgajatelj uvelike povećao razinu svojih kompetencija što bi, samim time, doprinijelo većoj razini poštovanja usmjerenog njemu od strane njegovih učenika. (Stilin:2005).

„Odgajatelj je prije svega, osoba koja posjeduje osobne i pedagoške osobine. One na specifičan način određuju rad, djelovanje i odnos odgajatelja prema učenicima i suradnicima. Razlike među odgajateljima jasno su izražene u radu i odnosima koje uspostavljaju u odgojno-obrazovnom procesu.” (Rosić, 1996:87). Stoga bez sumnje možemo reći da su to dinamične kombinacije znananja kao i primjene karakteristika, vještina, raznih odlika, osobina i samog ponašanja odgajatelja koje isti mora posjedovati kako bi što kvalitetnije izvršavao svoje zadatke koje su u skladu sa njegovom funkcijom u učeničkom domu. (Stilin, 2005.). Nadovezujući se na to, autorica Stilin isto tako navodi da uspješni odgajatelj, kao nositelj odgojno obrazovnog procesa u domu, *„mora uložiti puno truda i napora kako bi svi njegovi poslovi rezultirali u spješnošću i vlastitim zadovoljstvom.”* (Stilin, 2005:67).

Možemo vidjeti kako su kompetencije odgajatelja brojne i raznolike te svakako ovise o samom pojedincu. Koliko će odgajatelj biti uspješan odn. neuspješan ovisi o trudu i zalaganju kao i znanju samog odgajatelja. Iako ih je mnogo, vratit ću se na listu od 30 generičkih kompetencija projekta Europske unije za visokoškolsko obrazovanje tzv. *Tuning projekt*. Njihovih 30 kompetencija svrstano je u 3 kategorije – instrumentalne, interpersonalne i sistemske kompetencije, koje bismo, po mom mišljenju također mogli podijeliti na profesionalne i osobne kompetencije.

Naime, u profesionalne kompetencija ubrojila bih kategoriju instrumentalnih i sistemskih kompetencija kod kojih je važno znanje i iskustvo odgajatelja. U tim su kategorijama uvrštene kompetencije koje se baziraju na brojne vještine i sposobnosti koje bi odgajatelj trebao učiti i znati primjenjivati dok je kod interpersonalnih kompetencija nešto drugačije. Interpersonalne bi kompetencije povezala sa osobnim kompetencijama. Kao i u prethodnima, ove kompetencije također zahtjevaju znanje i iskustvo, međutim ono se bazira i na nekoj osobnoj razini. Ovdje pripadaju vještine i sposobnosti koje se ne mogu naučiti "iz knjige" i za njih ne postoji pisano pravilo kako ih upotrebljavati. Smatram kako se

interpersonalne kompetencije razvijaju zajedno sa odgajateljem putem njegovih osobnih iskustva i djelovanja u različitim situacijama, također, one uvelike ovise o samom karakteru i crtama ličnosti odgajatelja. Primjerice, *interpersonalne vještine* ili *odobravanje raznolikosti i multikulturalnosti* (koje pripadaju kategoriji interpersonalnih vještina) ne mogu biti u potpunosti naučene. Prije svega, ovisit će o osobnosti odgajatelja (je li društven, prihvaća li druge savijete i mišljenja, je li otvoren za nove stvari, da li je multikulturalan – prihvaća li i poštuje osobe različitih svjetonazora¹¹ itd.), zatim o njegovim prijašnjim, već stečenim, iskustvima, a zatim o njegovom znanju i samim vještinama.

3.2.2 Suvremeni odgajatelj

Kada govorimo o osobnosti odgajatelja, svjesni smo kako postoje brojne teorije i definicije pojma ličnosti. Na samu ličnost djeluju razni činitelji poput: okoline, iskustva, motiva, stavova, interesa, temperamenta, karaktera, potreba, sposobnosti, sustava vrijednosti čak i materijalnih i kadrovskih uvjeta, pedagoških standarda, sastava korisnika doma i brojni drugi. Međutim, odgajatelj bi, kao osobnost, trebao biti pogodan model za identifikaciju što znači da se odgajatelj nikako ne može ponašati diktatorski. Njemu je potrebno da *„posjeduje širinu pogleda, visok stepen tolerancije, da je kreativan, da traži najadekvatnije izlaze iz pojedinih situacija.”* (Rosić, 1996:89).

Autor Rosić (2001) opće osobitosti suvremenog odgajatelja prikazuje formulom:

Odgajatelj = animator + komentator + terapeut u kojoj je animacija težište odgajateljeva rada. Animacija proizlazi iz slobodnog djelovanja na razmjenu i promijenu mišljenja i stavova drugih ljudi u kojoj je uloga komentatora neizbježna. Kako bi motiviranje, učenje, pomoć, sjecanje novih znanja i dr. bilo uzajamno potrebna je konstatna interakcija. *„U praksi odgojnog rada ako animacija, objašnjenje, komentiranje, preoblikovanje rada ne postigne željeni cilj potrebno je potražiti uzroke koji su doveli do neuspjeha u radu.... Dobro i potpuno, objektivno i dokumentirano poznavanje svakog učenika temelj je učinkovitosti terapijske*

11

opći nazor o svijetu; Termin svjetonazor preuzet je iz njemačke filozofije (Weltanschauung) u značenju predznanstvenoga shvaćanja prirode, društva, čovjeka i dr., i u svojoj općenitosti razlikuje se od "pogleda na svijet" (Weltansicht) kao subjektivnoga shvaćanja svijeta. W. Dilthey drži da svjetonazor oblikuje strukturalni kontekst u kojem se na temelju neke slike svijeta odlučuje o značenju i smislu svijeta: „relativnost svake vrste ljudskog shvaćanja vrsta je svjetonazora; sve teče u procesu, ništa ne ostaje.” (<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59125>).

funkcije." (Rosić, 2001:140). Stoga nam je iznimno važna u suradničkim odnosima među svim članovima odgojne skupine.

Odgoj je, sam za sebe, prepun posebnosti, individualnosti, specifičnosti, fleksibilnosti i traži dosljednost i upornost. Zbog toga se odgojni rad ne smije stavljati u okvire i prakticirajući jednoobrazne, čvrste i krute modele rada. Stoga je odgajatelj svojim učenicima u učeničkom domu jednim dijelom zamjena za roditelje kako bi ih "sačuvao" od nedaća, nesnalažljivosti, neprihvaćenosti odnosno, da bi im u novoj sredini pružio osjećaj sigurnosti. *„Pored toga, on je socijalni integrator i kulturni medijator koji učeniku pomaže, dogovara se, organizira, potiče, animira, informira, kreira,.. Uza sve to ne smije zaboraviti da bi trebao biti empatičan, prijateljski, djelatan, energičan, ambiciozan, optimističan..”* (Ćuk, 2014:7).

Kako bi se slika suvremenog odgajatelja što bolje razumijela, autor Rosić (2001:140) navodi neke predikative kakav bi zapravo odgajatelj trebao biti i na kakvim bi osobinama trebao raditi. Suvremeni bi odgajatelj mora biti:

a) ***matetičar odn. vješt organizator***

temeljna osobina odgajatelja matetičara odn. vještog organizatora leži, ne toliko u poučavanju, koliko u samom osposobljavanju odgajnika za vlastito spoznavanje, rješavanje problema ali i osposobljavanje za kreativnost. (Rosić, 1996.).

b) ***majeutičar***

majeutika¹² jest Sokratova metoda filozofskog raspravljanja kojom se sugovornika želi potaknuti na razmišljanje te mu pomoći da dođe do jasnih spoznaja i istine. Stoga suvremeni odgajatelj mora biti majeutičar ne bi li pomogao odgajniku u uspješnom transformiranju i egzistiranju njega samoga. (Rosić, 1996.).

c) ***inicijator***

12

majeutika dolazi od grčkog *μαιευτική* (primaljska vještina). To je *metoda raspravljanja i zaključivanja, način Sokratova vođenja razgovora koji se temelji na tome da se iz sugovornika »izvuče«* (kao što primalja izvlači dijete iz majke) *prava istina. Istina je potencijalno prisutna u onome koji joj teži, pa se u početku rasprave najčešće upućuje na pogrešne odgovore (elenktika), u drugome dijelu odbacuje se sve proturječno i netočno (protreptika) tako da se od sugovornika izvlači prava istina i spoznaja o onome o čemu se govori. Tek tim induktivnim putem dolazi se do ispravne definicije i prave spoznaje pojma.* (<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38187>).

Sama riječ *inicijator* govori da je to ona osoba koja nešto pokreće / potiče/ inicira. Stoga bi suvremeni odgajatelj trebao što više inicirati odgojne komunikacije te poticati odgojni proces u kojem i putem kojeg bi odgajanci otvorili svoj um za nova znanja, nova obzorja, nove svjetove. Inicirajući navedeno, odgajatelj bi odgajanicima pomogao *„da uđu u svijet kulture i shvate i prihvate nužno generacijsko iskustvo.“* (Rosić, 1996:96).

d) ***animator***

naime, uspješnost provedbe kvalitetnog odgojnog rada uvelike ovisi o samom odgajatelju, njegovim osobnim kao i profesionalnim kompetencijama i sl. Isto će tako njegova uspješnost ovisi o njegovoj sposobnosti animacije. Poučavanje se, bez kvalitetne animacije, ne može transformirati u učenje i samoodgoj stoga možemo zaključiti da je animacija težište odgajateljeva rada i važna osobina u njegovom daljenjem djelovanju. (Rosić, 1996.).

e) ***informatore***

iako danas postoje brojni izvori (film, radio, laptop, TV,..) koji nam pružaju razne željene informacije, suvremeni odgajatelj mora biti dobar informator u onom području gdje nema boljih sustava informacija od njega samoga. Što znači da posebnu pozornost mora obratiti na prikupljanje i selekciju dobivenih informacija. Osim toga, nužno je da odgajatelj informatore isto tako zna posredovati ali i prenijeti znanja na svoje odgajanike. (Rosić, 1996.).

f) ***komentator***

funkcija komentatora neophodna je kao i funkcija animatora. Sasvim je jasno i shvatljivo kako dobivene strukture brojnih informacije neće biti razumljiva i shvatljive isprve svima. Stoga možemo zaključiti da odgajatelj komentator također mora imati i visoki stupanj komunikacijskih kao i empatijskih sposobnosti. (Rosić, 1996.).

g) ***demokratski strateg***

„Suvremeni odgajatelj mora biti demokratski strateg. Ovom se osobinom prevladava tzv. policijski autoritet odgajatelja u staroj školi kao i anarhičnost odgoja u liberalističkim koncepcijama odgajatelja. Kako je istakao E. Gielpi, pozicija demokratskog stratega sastoji se u tome da su uvijek polazi od učenika

usuglašavanjem stavova, sporazumijevanjem i dijalogom dolazi do općih stavova koji su izraz zajedničkih gledanja svih učenika. Induktivna komunikacija u svim područjima međuljudskih odnosa unutar odgojne skupine jedini je način kako se može uspješno ostvarivati ta osobina da odgajatelj bude demokratski strateg.” (Rosić, 1996:97.).

h) **uzor**

suvremeni bi odgajatelj svojim odgajanicima uvijek trebao biti *uzor*¹³. To je jedna od osobitosti i važnosti koja se u pedagogiji uvijek isticala, a zbog čega su rimski pedagozi formulirali pravilo – *“Verba movent, exempla trahunt”* u prijevodu *“Riječi potiču, ali primjeri vuku”*. Kako bi postao uzorom, odgajatelj treba biti u radnom i moralnom pogledu ispravan. *“Sama ta ispravnost se učenicima perceptivno nameće i tako im zorno ukazuje da i oni budu to isto što im se u liku njihovih odgajatelja permanentno prezentira.”* (Rosić, 1996:98).

i) **katalizator**

biti uspješan katalizator odgojnog procesa, odnosno komunikator koji ima sposobnost i koji je u mogućnosti poželjne informacije kodirati tako da ih ostatak učenika brzo i lako dekodira, vrlo je važna funkcija suvremenog odgajatelja. Danas je multimedijaska odgojna tehnologija najbolji metodički sistem koji pomaže odgajatelju da bi upravo on bio uspješan katalizator odgojnog procesa. (Rosić, 2001.).

j) **terapeut**

još jedna važna i neizbježna funkcija jest funkcija odgajatelja kao dobrog terapeuta iz razloga što se demokratska škola ne svodi samo na mjesto u kojem se učenici selekcioniraju, već se ona predstavlja kao odgojno-obrazovna zajednica u kojoj je svaki učenik slobodan formirati i izgraditi sebe i svoju ličnost prema svojim komparativnim prednostima,, osobnim tempom i koracima koji su primjereni upravo njemu. (Rosić, 2001.).

k) **emancipator**

odgoj na sebe veže brojne asocijacije, samo neke od njih su: sazrijevanje, razvijanje, samooblikovanje, formiranje, samodeterminacija individualiteta *„do stupnja povijesno mogućeg personaliteta kao najviše forme individualne čovjekove egzistencije.”* (Rosić, 2001:142).

U konačnici nas navedene asocijacije vežu na jednu – emancipacija. Što je naposljetku bit odgoja. Odgojiti i formirati biće te mu pružiti slobodu kako bi ono samo stvaralo iskustva i kreiralo samog sebe. Stoga je ovo jedna od važnih funkcija suvremenog odgajatelja.

l) ***kreator***

Za sada se niti jednim modelom ne može u potpunosti prikazati odgojni proces kao i proces ljudske preobrazbe iz nižih u više oblike personalizacije, stoga je neophodno da suvremeni odgajatelj bude vješt kreator. Naime, u odgojnim se situacijama često susrećemo sa brojnim nejasnim situacijama, stoga je neophodno da se odgajatelj stvaralački ponaša. Što to znači? To znači da se od samog odgajatelja očekuje da traži i "stvara" efikasne odgovore / izlaze / puteve. Njegova funkcija kreatora uvelike ovisi o njegovoj uspješnosti tj. hoće li on biti uspješan, osrednji ili pak neuspješan odgajatelj. (Rosić, 2001.).

m) ***invigilator***

Kako je J. P. Sartre kazao – pravi odgajatelj, što je više moguće, mora biti prisutna neprisutnost. Kada se odgojni proces ne odvija optimalno i kada nastanu tekući odgojni problemi koji se rutinskim tehnikama više ne mogu riješiti, tada odgajatelj preuzima funkciju invigilatora, što znači da je on taj koji mora intervenirati.

n) ***regulator***

Suvremeni odgajatelj također je regulator¹⁴ odgojnog procesa. Sama riječ govori kako je njegova uloga reguliranje odgojnog procesa. *„Regulacija je opća osobitost u kojoj dolaze do izražaja sve spomenute osobine, a odnosi se na moć odgajatelja da bi u izmijenjenim (pa čak i negativnim okolnostima) pronalazio najoptimalnije putove humanizacije i personalizacije odgajanika. Kao kumulativna osobina svih drugih*

karakteristika suvremenog odgajatelja, moć regulacije odgojnog procesa je opći kriterij po kome se mogu vrednovati svi odgajatelji.” (Rosić, 2001:143).

Izuzev navedenog, odgajatelj u odgojnom radu dolazi u situaciju gdje također treba biti **voditelj, koordinator, savjetnik, emancipator mladih, kreator, kontrolor, zaštitnik, izvor sigurnosti i povjerenja, prisutna neprisutnost,...čovjek i pedagog.** (Rosić, 1996:99).

Nadalje, kako bi bio suvremen i uspješan, odgajatelj u sebi nosi svoju, ali i njihovu potrebu zajeničkog razvoja kao npr.: *„uočava sredinu, točno zapaža ali i intuitivno zaključuje; racionalno analizira ali i emocionalno reagira; aktivno promatra ali i misaono prosuđuje; utječe na odgajanje svojim primjerom; njeguje s njima dobre odnose; pruža im uvijek jasne i razgovijetne poruke; ima pozitivan stav prema odgajanicima; svoje ponašanje prilagođava potrebama odgajanja; nastoji i izbjegava ponavljati uvijek i na isti način poruke koje upućuje učenicima; motivira odgajanje njihovim, a ne osobnim razlozima; pruža svojim odgajanicima mogućnost razvoja; voli svoje odgajanje i ima u njih povjerenja; svojim pozitivnim ili negativnim stavom prema radu, učenju i životu potiče pozitivan ili negativan stav odgajanja; odgajanje informira, razgovara s njima, uključuje u rad i ohrabruje njihove rezultate;...”* (Rosić, 2001:144)

Stoga bismo se mogli složiti sa autorom Rosić (1996:102) kada kaže da je uspješan odgajatelj *„pedagoški strog, dosljedan, principijelan, pun optimizma i vjere u razvoju odgajanja. Učeniku prolazi i pomaže, poštuje njegovu osobnost ali zahtijeva izvršenje zadaća. Uspješan odgajatelj odgajanicima daje sebe kao čovjeka, stručnjaka i pedagoga.”*

Navedeni pojmovi ukazuju koliko je složena funkcija odgajatelja u učeničkom domu. Možemo vidjeti kolika je odgovornost stavljena na njega i na koliko stvari i područja on sam mora djelovati.

4. KRATKI PREGLED ISTRAŽIVANJA O FUNKCIJAMA ODGAJATELJA U UČENIČKOM DOMU

U svom istraživanju, autorica Ćuk posvetila je pozornost odgojnom radu odgajatelja поближе ispitujući *„međusobne odnose između odgajatelja i učenika,..zadovoljstvo učenika odgojnim djelovanjem odgajatelja, djelovanje odgajatelja na razvoj poželjnih oblika*

ponašanja kod učenika, te kroz opće zadovoljstvo u domu." (Ćuk, 2012:225). Kako bi se o tome pobliže raspravljalo, trebao se povezati svakodnevni odnos između učenika i odgajatelja, te isto tako utvrditi da li ti isti odnosi, zajedno sa odgojnim djelovanjem odgajatelja i domskim ozračjem na bilo koji način utječu na razvoj poželjnih oblika ponašanja. U ovom istraživanju sudjelovalo je 325 učenika i učenica iz 8 srednjoškolskih učeničkih domova regije Dalmacija (od Zadra do Dubrovnika) od kojih su 3 doma za djevojke, 2 za mladiće i 3 mješovita učenička doma. Djevojke čine 56,2% dok je mladića bilo nešto manje 43,8%. (Ćuk, 2012.).

Analizirajući dobivene podatke, ispostavilo se kako su mišljenja učenika o odgojnom radu odgajatelja uglavnom pozitivna te je utvrđena značajna povezanost između odnosa učenika s odgajateljima, zadovoljstva učenika odgojnim radom odgajatelja kao i zadovoljstva domskim ozračjem s razvojem poželjnih oblika ponašanja kod učenika u učeničkim domovima. Isto tako, dokazalo se kako u mišljenjima učenika postoji značajna razlika obzirom na razred koji učenici pohađaju, spol te dom. Analizom otvorenih pitanja zaključeno je kako *„učenici kod svojih odgajatelja najviše cijene brigu, iskrenost, razumijevanje, poštovanje i dobrotu“* (Ćuk, 2012.) dok im rano jutarnje buđenje, kontrola, radoznalost, strogost i ljutnja *najviše smeta*. Mišljenja su kako bi odgajatelji *trebali više pripaziti* na učenike koji su kontraproduktivni te na svoja ponašanja. *Najpotrebnijim* smatraju stalno/a raspolaganje/dostupnost odgajatelja kao i njihovo povjerenje u učenika. Veći dio učenika smatra kako su u domu aktivnosti i druženja *najkorisnija*, a buđenja, zabrane i ljenčarenja *najbeskrisnija*. Učenici su *najviše zahvalni* odgajateljima na svemu što čine za njih, te za pomoć u školi. Kada bi se učenike pitalo, *da su oni odgajatelji* provodili bi više vremena s učenicima, pružili više slobode, organizirali više igara, izleta, zabave i brojnih drugih aktivnosti, ali bi u isto vrijeme u domu održavali red. (Ćuk, 2012.).

Autorica Stilin smatra kako su stilovi rada i kompetencije odgajatelja dio *„identiteta svakog odgajatelja po kojem je on prepoznatljiv u obavljanju postavljenih zadaća.“* stoga je predmet njenog istraživanja bio usmjeren na stilove rada kao kompetencija¹⁵ vođenja odgojno-obrazovnog rada te koncept osobina ličnosti¹⁶ kao kompetencija odgajatelja u

15

Autorica Stilin kompetencije odgajatelja definirala je kao kombinaciju *„usvojenosti znanja i njegove primjene, vještina, odlika, sposobnosti, vjerovanja, vrijednosti, interesa, motivacija, vlastite slike o sebi i svojoj društvenoj ulozi koju odgajatelj mora imati kako bi izvršio sve specifične zadatke koje mu donosi njegova zahtjevna profesionalna uloga.“* (Stilin, 2005:174).

16

učeničkim domovima. Populaciju ovog istraživanja čine učenici i odgajatelji. Populaciju učenika srednjih škola koji su smješteni u učeničke domove čini 6.650 učenika, a populaciju odgajatelja čini 290 odgajatelja. Iz te populacije odabran je uzorak istraživanja kojeg čine učenici i odgajatelji iz 6¹⁷ učeničkih domova (područje Zagreba, Rijeke i Splita) koji se razlikuju prema vrsti (muški, ženski, mješoviti), kapacitetu, opremljenosti kao i drugim obilježjima. Na poslijetku je uzorak ispitanika obuhvatio 778 ispitanika od kojih je 733 (11,02%)¹⁸ učenika i 45 (15,51%) odgajatelja. (Stilin, 2005.).

Ispitujući kompetencije odgajatelja (savjesnost, ekstroverziju i emocionalnu stabilnost te njihovu međusobnu povezanost) uvidjelo se kako i učenici kao i odgajatelji jednaku važnost daju percipiranju svih triju kompetencija odgajatelja. Međutim, postoji razlika u povezanosti kompetencija odgajatelja na temelju procjena samih odgajatelja i učenika. Naime, odgajatelji smatraju kako kompetencija savjestnosti "automatski" uključuje i kompetenciju ekstroverzije kao i emocionalnu stabilnost, dok percipiranje same ekstroverzije ne uključuje povezanost s kompetencijom emocionalne stabilnosti. S druge strane, učenici pak smatraju da ako odgajatelji posjeduju jednu od navedene tri kompetencije da neupitno posjeduju i ostale dvije. (Stilin, 2005.).

Nadalje, obzirom na *muški i ženski spol* ispitanika, utvrđeno je kako nema značajne statističke razlike s obzirom na percepciju kompetencija savjesnosti i ekstroverzije kod odgajatelja. Međutim, kod kompetencije ekstroverzije učenice ženskog spola svoje odgajatelje smatraju značajno emocionalno stabilnijima nego li to smatraju učenici muškog spola, stoga možemo reći da postoji tendencija kako učenici ženskog spola svoje odgajatelja percipiraju značajno ekstrovertiranijima. Bez obzira na ove razlike, u ukupnoj percepciji kompetencija odgajatelja ne postoji statistički značajna razlika među učenicima muškog i ženskog spola. (Stilin, 2005.).

„Kompetencije vezane uz koncept osobina ličnosti uključivale su ispitivanje karakteristike odgajatelja: emocionalnu stabilnost, savjesnost i ekstroverziju kao karakteristike petofaktorskog modela koji su istaknuti kao statistički značajni.” (Stilin, 2005:174).

17

1. Učenički dom Marija Jambrišak, Zagreb / 2. Učenički dom Tin Ujević, Zagreb / 3. Učenički dom Maksimir, Zagreb / 4. Muški đачki dom, Split / 5. Učenički dom srednjih škola, Rijeka / 6. Dom učenika Sušak, Rijeka

18

1. Uč. dom Marija Jambrišak, Zagreb – 128 učenika (17%)
2. Uč. dom Tin Ujević, Zagreb – 78 učenika (11%)
3. Uč. dom Maksimir, Zagreb – 118 učenika (16%)
4. Muški đачki dom, Split – 208 učenika (29%)
5. Uč. dom srednjih škola, Rijeka – 119 učenika (16%)
6. Dom učenika Sušak, Rijeka – 82 učenika (11%)

Obzirom na percipiranje kompetencije savjesnosti i ekstroverzije kod svojih odgajatelja, učenici *različitih razreda* međusobno se statistički značajno razlikuju. Učenici prvog i trećeg razreda svoje odgajatelje percipiraju kao značajno savjesnije nego li to percipiraju ispitanici drugog razreda. Isto tako, učenici prvog razreda kompetenciju ekstroverzije percipiraju kao statistički značajnu nego ispitanici drugog razreda. A kada govorimo o kompetenciji emocionalne stabilnosti, s obzirom na razred ispitanika, kod nje nema statistički značajne razlike. (Stilin, 2005.).

„Učenici različitog školskog uspjeha međusobno se statistički značajno razlikuju u percepciji sve tri kompetencije odgajatelja svojih odgajatelja.“ (Stilin, 2005:178). Svoje će odgajatelje značajno savjesnijima percipirati učenici odličnog uspjeha nego li će to učiniti učenici s nedovoljnim uspjehom. Isto će tako učenici sa odličnim, ali i vrlo dobrim uspjehom, svoje odgajatelje percipirati će značajno ekstrovertiranijima u odnosu na učenike s nedovoljnim uspjehom. Na poslijetku, učenici s odličnim, vrlo dobrim i dobrim uspjehom svoje će odgajatelje smatrati značajno emocionalno stabilnijima nego učenici s nedovoljnim uspjehom. (Stilin, 2005.).

Navedena istraživanja od velike su važnosti za odgojni rad odgajatelja kao i za same odgajatelje zato što dobivenim analiziranim podacima dobivamo bolji uvid u mišljenja i stavove samih odgajatelja. U istraživanju autorice Ćuk možemo vidjeti kako postoji razlika u mišljenju obzirom na spol, razred i dom. Slična situacija je i kod istraživanja autorice Stilin kod koje se mišljenja odgajatelja i njihova percepcija razlikuje obzirom na spol, razred i školski uspjeh. Kako smo već naveli, rad odgajatelja vrlo je zahtjevan i prvenstveno ovisi o crtama ličnosti samog odgajatelja, a na poslijetku i o njegovom trudu i zalaganju. Njegovo područje djelovanja je široka, dok je njegovih funkcija bezbroj. Dobivene podatke, kod istraživanja autorice Ćuk, (koji ukazuju kako odgajatelji kod svojih odgajatelja najviše cijene: brigu, iskrenost, razumijevanje, poštovanje, dobrotu) možemo povezati sa pojedinim funkcijama odgajatelja. Naime, *funkcija inicijatora* (u kojoj bi suvremeni odgajatelj trebao inicirati odgojnu komunikaciju i poticati odgojne procese) pomaže u stvaranju i "građenju" kvalitetnog i iskrenog odnosa između odgajatelja i odgajatelja. Briga, koju učenici cijene kod odgajatelja zapravo možemo primjetiti u svim navedenim funkcijama odgajatelja, no smatram kako se ona najviše ističe u *funkciji terapeuta i emancipatora* gdje odgajateljeva zadaća nije nimalo laka - odgojiti i formirati biće te mu pružiti slobodu kako bi ono samo stvaralo iskustva i kreiralo samog sebe. Formirati ih u odrasle osobe, svojih mišljenja i stavova velika je briga koja na sebe veže samu dobrotu odgajatelja kao i njegovo razumijevanje. Učenici su,

u istraživanju autorice Ćuk, naveli kao su najviše zahvalni za pomoć u školi. Kako bi odgajatelji bili u mogućnosti pružiti adekvatnu pomoć, osim profesionalnih kompetencija, njihove *funkcije animatora, komentatora i informatora* trebaju biti dobro razvijene. Uz dobru animaciju, poučavanje će se brzo transformirati u učenje i samoodgoj. Međutim, vrlo je često da se prilikom poučavanja i učenja javljaju nerazumnjive, neshvatljive ali i pogrešne informacije. U takvim će situacijama odgajatelj u funkciji komentatora i informatora uvelike pomoći. Istraživanje i same rezultate autorice Stilin također možemo povezati sa funkcijama odgajatelja. Odgajatelj bi u svojoj *funkciji zaštitnika* trebao biti izvor sigurnosti i povjerenja, stoga su istraživane i analizirane kompetencije (savjesnost, ekstroverzija i emocionalna stabilnost) autorice Stillin neophodne. Ove kompetencije također možemo uvidjeti u većini funkcija, no mišljenja sam kako se one najviše ističu u *funkciji kreatora* u kojoj bi odgajatelj trebao biti emocionalno stabilan, ekstrovertan kako bi savjesno djelovao i pronašao i dao odgovore na pitanja u nejasnim situacijama, *funkciji uzora* gdje odgajatelj mora također biti savjestan ali i emocionalno stabilan kako bi na adekvatan i primjeren način djelovao i služio kao primjer svojim učenicima. Da bi u iznenadnim situacijama bio smiren i pronašao najoptimalnija rješenja, od velike su važnosti sve tri kompetencije odgajatelja u *funkciji regulatora*, kao i u *funkciji majeutičara* u kojoj bi odgajatelj svojim učenicima putem razgovara i navođenja trebao pomoći da dođu do jasnih spoznaja i istine. Kako bi svom učeniku što bolje pomogao potrebno ga je poznavati u čemu mu je kompetencija ekstroverzije kao i emocionalne stabilnosti neophodna. A da bi konačna spoznaja bila relevantna odgajatelj treba biti pošten i temeljit.

U svom drugom istraživanju autorica Ćuk bavi se istraživanjem kompetencija koje posjeduju odgajatelji koji rade u učeničkim domovima. U svom istraživačkom radu spominje Heinricha Rotha koji, iz pedagojske perspektive, kompetencije dijeli na: samokompetenciju, sadržajne i metodološke kompetencije i socijalne kompetencije te na taj način razvija *„sliku razvojno-sposobnog čovjeka koji djeluje obrazovano, koji svoju osobnost oblikuje u cjeloživotnom procesu učenja i socijalizacije.”* (Ćuk, 2014:7 prema Hiltmann-Richter, 2010:22). Isto tako, govoreći o kompetencijama i odgajateljima, valja imati na umu kako ne postoji poseban i specijalizirani studij za odgajatelje u učeničkim domovima. Imajući to na umu moramo shvatiti kako ulogu odgajatelja preuzimaju pedagozi, psiholozi, rehabilitatori, inženjeri, profesori raznih struka te u manjoj mjeri druge struke koji dolaze sa različitim znanjem ali i kompetencijama koje su stekli prilikom svog obrazovanja. (Ćuk, 2014.).

Postupak ovog istraživanja bilo je anketiranje, dok je metodološki instrument činio anketni listić / upitnik koji je bio potpuno anonimna te je bio podijeljen svim odgajateljima koji su radili u periodu od 2012./2013. godine, a prisustvovali su na Županijskom stručnom vijeću za odgajatelje i na Zimskoj školi za odgajatelje. Za one odgajatelje koji nisu prisustvovali na navedenim skupovima, telefonskim se putem tražilo dopuštenje ravnatelja / voditelja doma nakon čega su im anketni upitnici poslani putem elektronske pošte. Stoga je u ovom istraživanju, od sve ukupno 60 učeničkih domova Republike Hrvatske, sudjelovalo 54 učenička doma. Dok je od 320 odgajatelja sudjelovalo 242-oje što bi iznosilo 76% ukupne populacije odgajatelja učeničkih domova u Republici Hrvatskoj. 69,46% posto odgajatelja činili su ženski odgajatelji, dok su 30,54% činili muški odgajatelji. Odgajatelji koji su sudjelovali u istraživanju raznih su zanimanja pa tako najveći postotak čine pedagozi (16,9%), zatim profesori kineziologije (14,5%), potom profesori stranih jezika (12,4%) dok su u najmanjem postotku bili veterinar i diplomirani inženjer prometa (0,4%), profesor informatike, akademski slikar, diplomirana učiteljica i diplomirani organizator rekreacije (0,8%) a zatim profesor glazbene kulture i profesor geografije (1,2%). Govoreći o stupnju obrazovanja njih 95% izjasnilo se kako ima VSS (visoku stručnu spremu) , 3,7% odgajatelja izjasnilo se kao magistar struke dok se 1,2% odgajatelja nije uopće izjasnilo u ovom pitanju.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koje su kompetencije odgajateljima potrebne za njihov rad u učeničkom domu, zatim način i samo vrijeme stjecanja kompetencija te ispitati kompetencije koje odgajatelji prepoznaju kao one koje ne posjeduju ali smatraju da su im potrebne za njihov rad u učeničkom domu. Isto je tako provedena i validacija skala samoprocjene područno-specifičnih kompetencija odgajatelja koje uključuju prikaz triju zasebnih skala *„kojima je moguće ispitati samoprocjenu odgajatelja o važnosti spomenutih kompetencija za rad u domu, zatim u kojoj mjeri odgajatelji misle da su određenu kompetenciju usvojili na fakultetu te u kojoj mjeri misle da je trenutno posjeduju.“* (Ćuk, 2014:8).

Kako je već spomenuto, prilikom samoprocjene odgajatelja u područno-specifičnim kompetencijama ispitivane su 3 kategorije: *važnost za rad u domu, usvojenost na fakultetu i trenutno posjedovanje.*

Prilikom analiziranja podataka za područno-specifične kompetencije značajne za rad u domu najveću vrijednost dobile su sljedeće kompetencije: *Kompetencije u savjetovanju učenika i roditelja i Sposobnost djelotvornog komuniciranja s grupama i pojedincima.* O važnosti

kompetecija i njihovog značaja u radu učeničkog doma govorio je autor Milaj (2004.), dok je autor Slana (2007) naglašavao važnost *„poticanja međusobne komunikacije odgajatelja očekujući da će to pridonijeti povećanju kvalitete odgojno-obrazovnog rada svakog pojedinačnog odgajatelja”* (Ćuk, 2014:11) kao i poticanju razvoja kvalitete cjelokupne odgojno-obrazovne institucije. Osim što je naglašavao važnost komunikacije, autor Slana (2005) također je isticao važnost savjetodavnog rada u učeničkom domu kao neophodnog segmenta uspješnosti rada odgajatelja. U kategoriji kompetencija usvojenih na fakultetu najviše se ističe kompetencija *Svijest o potrebi kontinuiranog profesionalnog razvoja* čiji visok rezultat ovog istraživanja samo potvrđuje njenu važnost za odgojno-obrazovni rad. Analizirajući područno-specifične kompetencije u zadnjoj kategoriji – trenutno posjedovanje kompetencija ispitanici su najveći značaj dali dvijema kompetencijama, *Predanost učenikovu napretku i postignuću* i *Svijest o potrebi kontinuiranog profesionalnog razvoja* (kao što je bio slučaj u prethodnoj kategoriji – usvojenost kompetencija na fakultetu). Najveća razlika vidljiva za kompetenciju *Kompetencije u savjetovanju učenika i roditelja* koju su odgajatelji različito vrednovali. Naime, u samoprocjeni ovu kompetenciju smatraju najvažniju za rad u domu, dok su usvojenost te iste kompetencije na fakultetu procijenili jako niskom. Pri područno-specifičnim kompetencijama u kategoriji *Važnost za rad u domu* najmanju vrijednost imaju dvije kompetencije: *Sposobnost poboljšanja okolinskih uvjeta učenja* i *Sposobnost prilagodbe domskog kurikula zahtjevima specifičnog odgojnog okruženja*. Navedene kompetencije, također najnižu vrijednost imaju u kategoriji *U kojoj mjeri ste je usvojili na fakultetu* i u kategoriji *U kojoj mjeri posjedujete trenutno iste kompetencije*. Možemo vidjeti kako kompetencije u najnižim vrijednostima imaju najveću podudaranost u odgovorima triju kategorija. Kod kategorije *Važnost za rad u domu* najčešću vrijednost imaju sve kompetencije što bi značilo da odgajatelji sve kompetencije smatraju izričito važnima i neophodnima za rad odgajatelja u domu. *„Za Usvojenost na fakultetu za sve kompetencije odgajatelji drže da su ih u dovoljnoj mjeri usvojili na fakultetu...osim za kompetenciju Svijest o potrebi kontinuiranog profesionalnog razvoja koja ima najčešću vrijednost,...što znači da su je u jakoj mjeri usvojili na fakultetu i da se na svim fakultetima pridaje velika važnost svijesti o potrebi kontinuiranog profesionalnog razvoja.”* (Ćuk, 2014:13). Kod područno-specifičnih kompetencija kategorije *Trenutnog posjedovanja* u poučavanju, čak 7 kompetencija ima najčešću vrijednost odnosno, *„odgajatelji samoprocjenjuju da ih trenutno posjeduju u dovoljnoj mjeri”* (Ćuk, 2014:13), dok 5 kompetencija posjeduju jako. Gledajući ove rezultate, možemo vidjeti da između važnosti samih kompetencija za rad u domu i usvojenosti istih kompetencija na fakultetu postoji vidljiva razlika u odgovorima dok je razlika nešto manje

vidljiva u odnosu na trenutno posjedovanje područno-specifičnih kompetencija u poučavanju. (Ćuk, 2014.).

"Za skalu područno-specifičnih kompetencija u poučavanju koje su važne za rad u domu te za skalu područno-specifičnih kompetencija u poučavanju koje su stečene na fakultetu utvrđena je unimodalnost, dok su analizom skale područno-specifičnih kompetencija u poučavanju koje ispitanici trenutno posjeduju utvrđena dva faktora: faktor komunikacijskih i savjetodavnih kompetencija te faktor osobne i stručne kompetencije." (Ćuk, 2014:19). Ovim se dobivenim skalama i analizom podataka možemo koristiti prilikom organiziranja stručne izobrazbe za odgajatelje (iz razloga što ne postoji poseban studij za odgajatelje zaposlene u učeničkim domovima) ili u osmišljavanju raznih programa za stjecanje područno-specifičnih kompetencija odgajatelja. (Ćuk, 2014.).

Spomenuli smo koliko je djelatnost, ali i sama funkcija odgajatelja složena. Zbog toga smatram kako svako istraživanje koje je bazirano na radu odgajatelja u učeničkom domu kao i njegovim kompetencijama, bilo osobnim ili profesionalnim, od velike važnosti za odgajatelje, odgojenike, učeničke domove te za odgojno-obrazovni sustav općenito. Isto tako smatram kako funkcije odgajatelja nisu dovoljno istražene i definirane te kako će ovaj rad doprinijeti boljem shvaćanju istog.

5. ZAKLJUČAK

Učenički su domovi stari koliko je i staro obrazovanje. Njihov se naziv kroz razdoblja mijenjao (internat, alumnat, konvikt, seminar, zavod, koledž, dom i dr.) međutim njegova uloga ostala je ista – omogućiti školovanje djeci koja nisu imala mogućnost školovanja u svojem kraju te briga o odgoju i pravilnom razvoju djece. U većini se slučajeva učenički domovi poistovjećuju sa školom no, učenički domovi imaju posebnu organizaciju, i tehnologiju rada koja se ostvaruje različitim (temeljnim, posebnim i interesnim odn. izbornim) programima rada.

Odgajatelja definiramo kao osobu koju je stekla potrebnu stručnost kako bi bila sposobna raditi s djecom. On je također osoba koja pomaže i doprinosi razvitku kognitivnih, socijalnih, emocionalnih sposobnosti odgajnika. Između ostalog, odgajatelj je pedagoški vođa čiji je djelokrug djelovanja opširan.

Smatram da je ovaj rad doprinjeo boljem shvaćanju i uviđaju problematike i opsežnosti djelovanja odgajatelja. Mišljenja sam kako su funkcije odgajatelja još nedovoljno istražene i definirane.

6. SAŽETAK

Učenički domovi datiraju još iz doba starog vijeka. Tijekom povijesti mijenjalo se mnogo toga, pa tako i njihov naziv, korisnici, djelatnici, na poslijetku i sama definicija. Učenički domovi definirani su kao odgojno-obrazovne ustanove koje tijekom školovanja učenicima, prije svega, pružaju smještaj, prehranu ali i brojne druge mogućnosti. Osnivaju se s različitom svrhom te ih možemo razvrstati u više kategorija prema raznim kriterijima (namjeni, dobi odgajnika, trajanju boravka, stupnju otvorenosti, spolu i kapacitetu). Vezano uz to, domovi imaju svoju funkciju od koje su tri najvažnije – socijalna, psihološka i pedagoška

Temeljna pedagoška funkcija učeničkih domova upravo jest odgoj, dok je glavni nositelj te funkcije sami odgajatelj. Odgajatelj, osim što potiče i usmjerava učenika, isto tako ga osposobljava za daljnji rad i priprema za život za vrijeme i po završetku srednjoškolskog obrazovanja..Isto tako, pomaže učenicima u adaptiranju na novu okolinu i stvaranju novih i zdravih socijalnih odnosa organizirajući i provodeći odgojne sadržaje (čuvanje i unapređivanje zdravlja, socio-emocionalno područje, kognitivno područje i područje kreativnosti). Međutim, odgajateljev rad ne bi bio potpun, a njegova funkcija ne bi bila kvalitetna bez posjedovanja što profesionalnih što osobnih kompetencija.

7. ZUSSAMENFASSUNG

Schülerwohnheime gab es schon in der Zeit des Mittelalters. Mit der Zeit hat sich vieles verändert: Nutzer, Mitarbeiter und sogar die Definition. Schülerwohnheime werden als Erziehungsinstitution für Ausbildung bezeichnet, die den Schülern in der Zeit der der Schulung, kostengünstige Unterkunft ermöglichen. Sie werden für verschiedene Zwecke gegründet und wir können sie in mehrere Kategorien nach verschiedenen Kriterien einteilen: alter, Länge des Aufenthalts, Geschlecht, Kapazität... Somit können wir sagen, das Schülerwohnheime mehrere Funktionen haben. Drei der wichtigsten Funktionen sind: soziale, pädagogische und die psychologische Funktion.

Die fundamentale pädagogische Funktion ist die Erziehung und der Träger dieser Funktion ist der Erzieher selbst. Die Erzieher sind für die Aufsicht, Erziehung, Bildung, Betreuung und Pflege der Schüler verantwortlich, so wie auch für die Entwicklung während des Aufenthalts, aber auch für die Vorbereitung auf die Zeit danach. Sie helfen den Schülern sich in der neuen Umgebung Zurecht zu finden und beim einleben, wie auch bei der Bildung von neuen sozialen und gesunden Verhältnissen, durch erzieherische und bildungsreiche Projekte in Bereichen der Gesundheit, Emotionalität, Kreativität und dem kognitiven Bereich. Jedoch wäre die Arbeit des Erziehers ohne professionelles Wissen und persönlichen Kompetenzen nicht komplett und qualitativ.

8. LITERATURA

1. Klapan, A. (1996): *Učenje u učeničkom domu*. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci
2. Mušanović, M., Lukaš, M. (2011): *Osnove pedagogije*. Rijeka: HRVATSKO FUTUROLOŠKO DRUŠTVO
3. Rosić, V. (2001): *Domski odgoj*. Rijeka: Graftrade
4. Rosić, V. (1996): *Odgojno-obrazovni rad u učeničkom domu*. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci
5. Rosić, V. (1996). *Odgajatelj i odgojni rad*. Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci
6. Rosić, V., Zloković, J. (2003): *Modeli suradnje obitelji i škole*. Đakovo: "Tempo" d.o.o.
7. Stilin, E. (2005): *Stilovi rada i kompetencije odgajatelja u učeničkim domovima*. Rijeka: Adamić

Članci i internet izvori:

1. Birošević, V. (2014). Povijesni osvrt na pojavu i razvoj učeničkih domova. *Napredak: časopis za pedagojsku praksu teoriju i praksu*. 154 (3); 323-332 str. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=204681
Pristupljeno: 25. siječnja 2018.
2. Ćuk, M. (2012). Odgojni rad odgajatelja i ponašanja učenika u učeničkim domovima. *Pedagojska istraživanja*. 9 (1-2); 223-236 str. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=167704
Pristupljeno: 24. siječnja 2018.

3. Ćuk, M. (2014). Validacija skale procjene posjedovanja područno-specifičnih kompetencija odgajatelja u učeničkim domovima. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*. 63 (3); 269-286 str. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=191201
Pristupljeno: 7. rujna 2018.
4. Hrvatska enciklopedija – Leksikografski zavod Miroslava Krleže: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38187> .
5. Hrvatska enciklopedija – Leksikografski zavod Miroslava Krleže: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59125> .
6. Hrvatski jezični portal - <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> .
7. Hrvatski jezični portal - <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> .
8. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske - <https://mzo.hr/hr/rubrike/ucenicki-domovi> .
9. Proleksis enciklopedija - <http://proleksis.lzmk.hr/28153/> .
10. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi - <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-oiss.pdf> .